

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

w sprawie **M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. i M. K.**

wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne o czyny z art. 271 § 1 k.k.
w zw. z art. 271 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 17 kwietnia 2024 r.

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 27 czerwca 2017 r., sygn. akt III K 17/17,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i uniewinnia oskarżonych: M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. i M. K. od popełnienia przypisanych im czynów;**
- 2. obciąża Skarb Państwa kosztami procesu w sprawie.**

Tomasz Artymiuk Piotr Mirek Jacek Błaszczyk

UZASADNIENIE

Prokuratura Rejonowa w Gliwicach w sprawie o sygn. akt [...], w dniu 30 grudnia 2016 r. skierowała do Sądu Rejonowego w Gliwicach akt oskarżenia i łącznie szesnaście wniosków o warunkowe umorzenie postępowania wobec: **M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S.** oraz **M. K.**¹ oskarżonym o to, że będąc na podstawie umów o świadczenie usług edukacyjnych słuchaczami [...], bądź [...] w G. brali udział w wystawieniu dokumentu w postaci dziennika zajęć szkoły zaocznej, który ze względu na zawartą w nim treść stanowił dowód okoliczności mającej znaczenie prawne, w ten sposób, że potwierdzali swoją obecność na zajęciach lekcyjnych poprzez złożenie własnoręcznych podpisów, poświadczając tym samym nieprawdę co do swojej obecności na tych zajęciach, który to udział stanowił podstawę do uzyskania przez [...] Sp. z o.o. w G. dotacji finansowych w wielkościach określonych w art. 80 ust. 2-3a ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, przy czym czyn ten stanowi wypadek mniejszej wagi, tj. o przestępstwo z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w Gliwicach, wyrokiem wydanym w dniu 27 czerwca 2017 r., w sprawie o sygn. akt III K 17/17, orzekł:

1. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. M. oskarżonej o czyny opisane w punktach I-VII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 roku,
2. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. M. świadczenie pieniężne w kwocie 500 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
3. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. K. oskarżonej o czyny opisane w punktach VIII-XI części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
4. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. K.

- świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
5. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko I. T. oskarżonej o czyn opisany w punkcie XII części wstępnej wyroku, wyczerpujący znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 6. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do I. T. świadczenie pieniężne w kwocie 300 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 7. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko K. H. oskarżonej o czyny opisane w punktach XIII-XV części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 8. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do K. H. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 9. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko A. K. oskarżonej o czyn opisany w punkcie XVI części wstępnej wyroku, wyczerpujący znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 10. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do A. K. świadczenie pieniężne w kwocie 300 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 11. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko A. S. oskarżonej o czyn opisany w punkcie XVII części wstępnej wyroku, wyczerpujący znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 12. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do A. S. świadczenie pieniężne w kwocie 300 złotych na rzecz Funduszu Pomocy

- Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
13. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko A. P. oskarżonej o czyny opisane w punktach XVIII-XXIII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 14. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do A. P. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 15. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. P. oskarżonej o czyny opisane w punktach XXIV-XXVIII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 16. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. P. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 17. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. G. oskarżonej o czyn opisany w punkcie XXIX części wstępnej wyroku, wyczerpujący znamiona występuku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 18. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. G. świadczenie pieniężne w kwocie 300 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
 19. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. O. oskarżonemu o czyny opisane w punktach XXX-XXXII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
 20. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. O. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,

21. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. T. oskarżonej o czyny opisane w punktach XXXIII-XXXVIII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
22. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. T. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
23. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko W. N., oskarżonemu o czyny opisane w punktach XXXIX-XLIV części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
24. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do W. N. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
25. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko B. Ł. oskarżonej, o czyny opisane w punktach XLV-L części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
26. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do B. Ł. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
27. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko T. D. oskarżonemu o czyny opisane w punktach LI-LVII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występków z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
28. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do T. D. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
29. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie

- karne przeciwko P. S. oskarżonej o czyny opisane w punktach LVIII - LXIII części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
30. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do P. S. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
31. na mocy art. 66 § 1 k.k. oraz art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko M. K. oskarżonej o czyny opisane w punktach LXIV-LXV części wstępnej wyroku, wyczerpujące znamiona występku z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., wyznaczając okres próby na 1 rok,
32. na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k. orzekł w stosunku do M. K. świadczenie pieniężne w kwocie 500 złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej,
33. na podstawie art. 627 k.p.k. oraz art. 7 ustawy z 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych zasądził od każdego z oskarżonych na rzecz Skarbu Państwa opłatę w kwocie po 60 złotych oraz wydatki w kwocie po 70 złotych (k. 1057-1066, t. VI).

Powyższy wyrok uprawomocnił się w dniu 5 lipca 2017 r., bez postępowania odwoławczego (k. 1067-1092, t. VI).

Kasację od tego orzeczenia złożył Prokurator Generalny, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, a mianowicie art. 341 § 2 i § 5 k.p.k. w zw. z art. 92 k.p.k. oraz art. 66 § 1 k.k., polegające na niezasadnym uwzględnieniu wniosków prokuratora o warunkowe umorzenie postępowania karnego wobec oskarżonych o czyny z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k. M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. oraz M. K.¹ i wydaniu na posiedzeniu w stosunku do wymienionych podejrzanych wyroku warunkowo umarzającego postępowanie w sytuacji, gdy w świetle zebranych dowodów brak było podstaw do przyjęcia, że okoliczności popełnienia przez oskarżonych zarzucanych im występku z art. 271 § 1 k.k. i art. 271 § 2 k.k. nie budzą wątpliwości, co implikowało - z uwagi

na brak spełnienia niezbędnej przesłanki warunkowego umorzenia postępowania karnego sprecyzowanej w art. 66 § 1 k.k. - obowiązek skierowania sprawy na rozprawę i w konsekwencji skutkowało rażącym i mającym istotny wpływ na treść orzeczenia naruszeniem przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 271 § 1 k.k., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że oskarżeni jako uczniowie szkoły wieczorowej, stanowią podmiot przestępstwa indywidualnego określonego we wskazanym przepisie, a ich zachowanie, polegające na potwierdzeniu na listach obecności stanowiących załączniki do dziennika zajęć szkoły zaocznej, udziału na wcześniejszych zajęciach szkolnych, które faktycznie nie miały miejsca, realizuje znamiona wystawienia dokumentu i poświadczenia w nim nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne, podczas gdy oskarżeni, nie mając przymiotu funkcjonariusza publicznego ani też innej osoby uprawnionej do wystawienia dokumentu, nie wypełnili swoim zachowaniem znamion przestępstwa indywidualnego, o jakim mowa w art. 271 § 1 i § 2 k.k.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonych: M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. i M. K.¹ od popełnienia przypisanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna i to w stopniu oczywistym uzasadniającym jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie doszło do rażącego naruszenia przepisów prawa karnego procesowego i materialnego, a mianowicie art. 341 § 2 k.p.k. w zw. z art. 92 k.p.k. oraz art. 66 § 1 k.k., polegającego na niezasadnym uwzględnieniu wniosków prokuratora o warunkowe umorzenie postępowania karnego wobec oskarżonych o czyny z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k. i wydaniu wyroku warunkowo umarzającego postępowanie - w sytuacji, gdy w świetle zebranych dowodów brak było podstaw do przyjęcia, że okoliczności zarzucanych występków nie budzą wątpliwości.

Zgodnie z treścią art. 66 § 1 k.k., sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo

umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa.

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie stwierdzał, że podjęcie przez sąd prawidłowej decyzji w zakresie warunkowego umorzenia postępowania wymaga, aby stan faktyczny sprawy nie budził żadnych wątpliwości w świetle zebranego materiału dowodowego i dokonanej przez organ procesowy jego oceny. To właśnie na podstawie tych dowodów sąd ustala sprawstwo oskarżonego, stopień jego zawinienia i stopień społecznej szkodliwości czynu, a więc okoliczności, które implikują inną przesłankę warunkowego umorzenia postępowania, a mianowicie, by okoliczności popełnienia czynu nie budziły wątpliwości. Skoro jedną z przesłanek warunkowego umorzenia postępowania jest wymóg, aby okoliczności popełnienia czynu nie budziły wątpliwości, sąd na podstawie zebranego materiału dowodowego musi dojść nie tylko do wniosku, że sam fakt popełnienia przestępstwa nie budzi wątpliwości, a zatem istnieją wystarczające podstawy, aby oskarżonemu przypisać popełnienie tego czynu, lecz także powinien wyjaśnić elementy przedmiotowe i podmiotowe tego czynu rzutujące na ocenę zarówno stopnia jego społecznej szkodliwości, jak i stopnia zawinienia oskarżonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r., III KK 159/11, OSNKW 2012, z. 2, poz. 14). Nie może być zatem wątpliwości ani co do tego, że sprawca wypełnił wszystkie znamiona zarzucanego mu czynu wymienione w konkretnym przepisie, zawierającym opis danego przestępstwa - bowiem warunkowe umorzenie postępowania jest immanentnie związane ze stwierdzeniem winy - jak również, że spełnione zostały warunki odpowiedzialności konieczne do uznania kogoś za sprawcę przestępstwa, ujęte w części ogólnej Kodeksu karnego. Jest oczywiste, że dokonanie oceny czy stopień winy jest znaczny, czy też nie jest znaczny, wymaga pierwotnego uznania, że sprawca czynu zabronionego w ogóle ponosi winę i odnosi się ono do postępowania karnego jako całości, nie zaś do poszczególnych czynów zarzuconych oskarżonemu, stąd też niedopuszczalna jest postać rozstrzygnięcia o warunkowym umorzeniu postępowania co do poszczególnych czynów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 lutego 2005 r., V KK 435/04; z dnia 9 stycznia 2002 r., III KKN 303/00 oraz z dnia 9 kwietnia 2002 r., WA 8/02).

Prokurator Generalny słusznie podnosi w kasacji, że nie było podstaw, aby uznać, iż okoliczności popełnienia czynów zarzucanych oskarżonym nie budziły wątpliwości. Błędnie bowiem Sąd Rejonowy doszedł do wniosku na podstawie zebranego materiału dowodowego, że fakt popełnienia przestępstw z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k. został udowodniony, a zatem istniały wystarczające podstawy, aby oskarżonym przypisać popełnienie tych czynów.

Z akt przedmiotowej sprawy wynika, że oskarżeni byli słuchaczami policealnej szkoły zawodowej dla dorosłych albo gimnazjum dla dorosłych. Placówki te prowadzone były przez [...] Sp. z o.o. Przeprowadzona w tych jednostkach przez gliwicką delegaturę Kuratorium Oświaty w K. kontrola wykazała m.in., że liczne grono słuchaczy tych jednostek edukacyjnych, pomimo nieobecności na zajęciach lekcyjnych, w późniejszym okresie składało własnoręcznie podpisy na listach obecności na zajęciach. Niektórzy słuchacze potwierdzali odręcznymi podpisami obecność na lekcjach za okres, w którym jeszcze formalnie nie byli uczniami szkoły. Pozwalało to im na spełnienie warunku uczęszczania na obowiązkowe zajęcia edukacyjne w wymiarze co najmniej połowy czasu przeznaczanego na te zajęcia. Dodatkowo zaznaczyć należy, iż w przypadku słuchacza uczestniczącego w co najmniej połowie obowiązkowych zajęć edukacyjnych w danym miesiącu, w szkole niepublicznej przysługiwała dotacja w wysokości nie niższej niż 50 % ustalonych w budżecie odpowiednio dla danej gminy lub powiatu wydatków bieżących, ponoszonych w szkołach publicznych tego samego typu i rodzaju, w przeliczeniu na jednego ucznia. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych musiało być potwierdzone ich własnoręcznymi podpisami na listach obecności na tych zajęciach.

Z poczynionych w postępowaniu ustaleń wynikało, że spółka [...] miała świadczyć usługi na rzecz słuchaczy bez pobierania czesnego. Stosownie do zawartych z uczniami umów, słuchacz był zobowiązany do uzyskania 50% frekwencji na zajęciach w danym miesiącu. Brak takiej frekwencji skutkować miał, według zapisów umów, obowiązkiem zapłaty przez ucznia ww. podmiotowi faktycznego kosztu organizacji zajęć, w wysokości 200 zł za każdy miesiąc, w którym słuchacz nie uzyskał wymaganej frekwencji. Ogólnie przyjętą praktyką było w powyższych placówkach, że słuchacze, celem uniknięcia konieczności zapłacenia wymienionych

należności za brak wymaganej 50 % frekwencji na zajęciach, przychodzili uzupełniać podpisy na listach obecności, na których faktycznie byli nieobecni, a czynili to z własnej inicjatywy, bądź też byli wzywani do „uzupełnienia” podpisów przez pracowników ww. placówek edukacyjnych.

Powyższe ustalenia stały się podstawą do przedstawienia w toku postępowania przygotowawczego M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. i M. K.¹, będącym słuchaczami ww. szkół, zarzutów popełnienia czynów z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k., do których popełnienia przyznali się.

Sąd Rejonowy w Gliwicach uznając, że zachodzą podstawy uwzględnienia złożonych przez oskarżyciela publicznego wniosków o warunkowe umorzenie postępowania, z rażącym naruszeniem wskazanych w zarzucie kasacji przepisów prawa procesowego i materialnego, wydał na posiedzeniu wyrok, nie dokonując uprzednio należytej, tj. rzetelnej i kompletnej, wymaganej przepisami art. 66 § 1 k.k. oceny, czy okoliczności popełnienia przez oskarżonych zarzucanych im przestępstw istotnie nie budzą wątpliwości. Sąd nie dostrzegł bowiem, iż określone w art. 271 § 1 k.k. przestępstwo poświadczenia nieprawdy ma charakter przestępstwa indywidualnego, którego podmiotem może być jedynie funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu.

Oskarżeni w niniejszej sprawie byli wyłącznie słuchaczami szkół dla dorosłych, które prowadziło [...] Sp. z o.o. Oczwistym więc jest, że z tego tytułu nie mieli oni przymiotu funkcjonariusza publicznego. Z kolei uprawnienie innej osoby do wystawienia określonego dokumentu musi wynikać z określonej regulacji prawnej, mocą której dokument sporządzony przez taką osobę uzyskuje cechę zaufania publicznego, podobnie jak dokument sporządzony przez funkcjonariusza publicznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., IV KK 407/14). Uprawnienie to sytuuje zatem „inną osobę” na płaszczyźnie zbliżonej do funkcjonariusza publicznego. Już z tego powodu nie można stwierdzić, że ktokolwiek z oskarżonych w niniejszej sprawie dopuścił się przestępstwa z art. 271 § 1 k.k., skoro żadnemu nie można przypisać cechy podmiotu wymaganej przez ten przepis.

Uczeń - słuchacz szkoły wieczorowej, nie jest ani funkcjonariuszem publicznym (zob. art. 115 § 13 k.k.), ani „inną osobą uprawnioną do wystawienia dokumentu” w rozumieniu art. 271 § 1 k.k., gdyż z żadnego przepisu, orzeczenia sądu czy decyzji uprawnionego organu nie wynika dla takiego ucznia uprawnienie do wystawiania dokumentu, z którym związana jest cecha prawdziwości zawartej w nim treści, czyli prawdziwości intelektualnej.

Podkreślenia przy tym wymaga, że pojęcie dokumentu z art. 271 § 1 k.k. ma węższy zakres aniżeli ogólne pojęcie dokumentu określone w tzw. słowniczku w Części ogólnej Kodeksu Karnego (art. 115 § 14 k.k.). Dokument taki nie tylko winien mieć cechy wskazane w przepisie kodeksowym zawierającym legalną definicję ustawową, lecz także musi być dokumentem wystawionym przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę upoważnioną do wystawienia dokumentu, a ponadto zawierać w swej treści poświadczenie, któremu przysługuje cecha zaufania publicznego, a w związku z tym domniemanie prawdziwości.

Należy także odróżnić poświadczenie nieprawdy, w rozumieniu art. 271 k.k. od oświadczenia nieprawdy, które w zależności od stanu faktycznego i uwarunkowań normatywnych, może stanowić inne przestępstwo, np. przestępstwo złożenia fałszywych zeznań z art. 233 k.k. Między fałszywym oświadczeniem, a fałszywym poświadczeniem nieprawdy w dokumencie jest istotna różnica w zakresie ich penalizacji. Poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza publicznego lub inną osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu zawsze podlega karze, jeżeli dotyczyło okoliczności mającej znaczenie prawne. Natomiast nieprawdziwe oświadczenie, dotyczące okoliczności mającej znaczenie prawne, karane jest tylko wtedy, gdy tak stanowi ustawa, np. w art. 233 § 6 k.k. (por. Joanna Piórkowska – Flieger, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2012 r., III KK 375/11, OSP 2013/1/4).

Mając na względzie powyższe rozważania, nie powinno budzić wątpliwości, że listy obecności, na których podpisy złożyli oskarżeni, we własnym imieniu i we własnej sprawie, nie podlegają prawnokarnej ochronie na gruncie art. 271 § 1 k.k.

Tym samym stwierdzić należy, że wydanie wobec oskarżonych wyroku warunkowo umarzającego postępowanie o zarzucane im czyny, których znamiona nie zostały wypełnione zarówno z uwagi na brak przymiotu, którym musi się cechować sprawca przestępstwa indywidualnego, jak również brak wymaganego przepisem przedmiotu czynności wykonawczej, a nadto niezrealizowanie znamienia czasownikowego „poświadczenia” w rozumieniu wskazanego typu przestępstwa, nastąpiło z rażącym i mającym istotny wpływ na treść orzeczenia naruszeniem przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 271 § 1 k.k., w konsekwencji i art. 271 § 2 k.k., poprzez ich błędne zastosowanie.

Na marginesie powyższych rozważań należy jednocześnie zauważyć, że analiza materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie nie daje podstaw do formułowania wniosku, by oskarżeni potwierdzając na listach swoją obecność na zajęciach, w których nie uczestniczyli, mieli świadomość, iż dokumenty te ewentualnie mogły stanowić podstawę do ubiegania się przez władze szkoły o dotacje, co także winno świadczyć o braku zawinienia z ich strony.

Stwierdzone przez Sąd Najwyższy powyższe uchybienie było nie tylko rażące, ale miało także istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem skutkowało nieuprawnionym uznaniem M. M., M. K., I. T., K. H., A. K., A. S., A. P., M. P., M. G., M. O., M. T., W. N., B. Ł., T. D., P. S. i M. K.1 za winnych popełnienia zarzucanych im występów z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 271 § 2 k.k.

Z tych względów kasację uznać należało za oczywiście zasadną, czego skutkiem było uchylenie zaskarżonego wyroku. Wobec braku realizacji przez oskarżonych znamion z art. 271 § 1 k.k. jako słuszny jawił się też wniosek o wydanie orzeczenia następczego, to jest uniewinnia oskarżonych od popełnienia zarzucanych im czynów. Podstawą normatywną tego rozstrzygnięcia jest art. 537 § 2 k.p.k., albowiem rozumowanie *a maiori ad minus* prowadzi do wniosku, że przepis ten ma także zastosowanie w wypadku oczywiście niesłusznego przypisania odpowiedzialności (winy) i warunkowego umorzenia postępowania (por. wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II KKN 368/99, OSNKW 2002, Nr 3-4, poz. 25).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie przepisów art.: 637a, 634, 632 pkt 2 i 638 k.p.k.

Tomasz Artymiuk Piotr Mirek Jacek Błaszczyk

[PGW]

[ms]